

Едно забравено народно светило Отче Матей Миткалото

Мнозина от нашите читатели знаят, че ние сме имали едно светило, което се казваше Отец Матей Преображенски. Още от 1868 година до 1 март 1875 година, този народен деец ходеше от село на село и от град в град уж да разпродава своите книжки, негови произведения и издания. Отец Матей беше горещ патриот и неуморим борец против разните християнски секти, протестанти, католици и др. Той с живото си слово и перо бе неуморим проповедник за народното събуждане и виден деец в революционното ни движение. Всичко това се криеше под монашеското му кърпено, окъсано и окаляно расо. Този предшественик – предтеча на революционера дякона Левски, гдето и в което село влизаше, без друго ще наелектризира младежта със своята умела агитация към самопожертвование за Отечеството.

Това живо светило за народната просвета бе една рядкост. Той си носеше списък на селата и градовете, които обхождаше, и гдето неговото посеяно семе паднеше, то бе все на влага паднало.

Отче Матей с дякона Левски понякога заедно, като светогорски таксиоти (просяци) са ходели да просят уж помощ за светогорските манастири, а всъщност да съставят бунтовнически организации – комитети.

Четем в сп. “Родна мисъл” на стр. 293 от Г. Цанев, между другото и следните редове:

“В събота, на 12 юни 1871 год., когато слънцето се бе доста наклонило на запад, даскалите Бачо Киро Петров и Васил Неделчев от с. Горни Турчета, сега Бяла Черква, пристигнаха в старопрестолния град Велико Търново. Ти дойдоха да направят някои покупки и да се спещнат и разговарят с Христо Иванов Големия – книговезеца, по някои народни работи. Покупките направиха в книжарницата на Стоян Маринов и се опътиха към къщата на бай Христа, близо до която те бяха приятно, много приятно изненадани от неочакваната среща на Отец Матей Петров Преображенски, предвестника на Левски и по-сетне негов неразделен другар, чуден скиталец, безпокоен дух, монах, мечтател, книжар, писател, поет, хомеопат и лекар, механик, проповедник и революционер, при която среща и тримата събеседници изпуснаха радостни възкличания и след обикновените приветствия Отец Матей ги запита, кога са пристигнали и за къде са се запътили.

- Пристигнахме преди малко и сега отиваме да се видим с бай Христа – Големия.

- Но той не е тука – преди 2-3 часа замина за Дряново, каза Отец Матей, за да придружи двама добри приятели, натъртено произнесе последните две думи. Върнете се и ако нямате работа в града, елате с мене в манастиря “Св. Троица”, за гдето съм се запътил. Нямайки друга работа в Търново, двамата даскали охотно приеха поканата и тримата се опътиха за манастиря “Св. Троица”, който е разположен на 5-6 километра от Търново на десния бряг на р. Янтра, в дефилето, наречено “Дервентя”, в

една диво очарователна местност, под високите скали, основан през 1356 година от Преподобния Теодосий Търновски във времето на българския цар Иван Александър, срещу кокетно кацналия на отсрещния бряг под също високи скали, манастир “Св. Преображение Господне”.

Когато се отдалечиха от града и навлязоха в гористото дефиле, Отец Матей продължи прекъснатия в града разговор.

- Христо отиде да придружи до Дряново, а може би и до Трявна и Габрово, Левски и Ангел Кънчев.

Бачо Киро и даскал Васил много се ядосаха, загдето не са могли да се срещнат с Левски и Кънчев.

- А каква е “наредата”, която Левски и Кънчев са предложили, - запита Бачо Киро и какви нареждания и опътвания дадоха?

- Наредата в препис имам и в манастиря. Ще имате възможност да я прочетете, а опътванията на кратко са: разширяване комитетската организация с подобрани, решителни, верни и предани на освободителното дело членове; широка дейност за популяризиране идеята за освобождението на отечеството ни чрез революция и събиране на средства и оръжие, потребни за тази революция и пр.

Неусетно нашите събеседници пристигнаха в светата обител, дето най-радушно били приети, нагостени и подслонени.”...

Отец Матей е кръстил Сухиндолското читалище “Трезвеност”, Михалското “Съединение” и Госко-Сливовското “Горско начало”. Той бе извънредно разговорлив, сладкодумен, любознателен и убедителен, много подвижен и общителен. Отче Матей почти винаги обикаляше, скиташе навред между народа, та другарите му калугери го наричаха “миткало”.

В по-интимен кръг отваряше и думи по бунтовното дело и приготвяше любознателните към святата идея за въстание.

Семето, което той пося, даде стократен плод, само че не доживя тая бурна натура да види бунтовната 1876 и радостната освободителна 1777 години.

Вярвам, че признателният български народ ще почете паметта на този народен труженик, като му въздигне подobaващ паметник за назидание на младото ни поколение, зщото Отец Матей бе втори Поисий за народа ни.

Поклон пред паметта на подобни народни дейци!

Свещ. П. Франгов. Юбилейна сбирка по случай 50-годишнината от въстанието при Дряновския манастир през 1876 год. (1876 – 1926 год), Търново, Печатница Ст. Фъртунов & Син, 1926, с.6-10.